

kedvezővé teszik a helyzetet, javíthatják a könyvtárosok és az olvasók fogadókészségét a biblioterápiára. Az egyik ilyen soha vissza nem térő alkalom: a 2001. év mint az olvasás éve és mint a lelki egészség éve is meghirdetett.

A biblioterápia éppen e két dolgot köti össze, hiszen nem más a lényege, mint a lelki egyensúly megteremtése az olvasmányok révén. A könyvtárosoknak, akik nagyrészt mély hivatástudatból működnek a pályán, maguknak is fel kell ismerniük, hogy az élményszerző, önismerethez segítő, önépítő jellegű olvasási készség elősegítése az egyik leglényegesebb feladatuk. Az ilyen mélységű olvasás gondolkodtat és beszélgetésre is indít. Az olvasás, a gondolkodás és a beszélgetés – három alapvető emberi megnyilvánulás, mely bizony, szinte hiánycikké vált az életünkben. Gyerek és felnőtt is szívesen részt vesz efféle együttlétekből, ha megérzi, megta-
pasztalhatja: fontos dolgokban kap segítséget az irodalomtól, a művészetektől.

Nagyon szíven ütött és mások figyelmébe is ajánlom a Doll-testvérek kézikönyvében megfogalmazott üzenetet, miszerint a gyermekek és a fiatalok mentálhigiénés szükségletei messze felülmúlják azok számát, akik hajlandók és tudnak is segítséget nyújtani. Így gyakorlatilag bármely felnőttnek kötelessége, hogy segítséget nyújtson, akár rendelkezik mentálhigiénés képzéssel, akár nem.

E gondolatok tükrében kérem a biblioterápiával kapcsolatos nézeteink újragondolását és ártértékelését!

Bartos Éva

Együttműködés a képzés fejlesztéséért a könyvtári rendszer korszakváltásában

A fenti címmel workshopra invitálta a Könyvtári Intézet május 23-án 10 órára a hazai felsőoktatási intézmények könyvtáros tanszékeinek vezetőit, oktatóit, a könyvtári akkreditációs bizottság és az IKSZ-MKE képzési bizottsága tagjait. A rendezvény háziasszonya *Bartos Éva*, az oktatási osztály vezetője volt, aki rövid, tízperces tájékoztatót kért a tanszékek képviselőitől arról, hogyan változott a tananyag az új jogszabályok és az új könyvtári fejlesztések következtében. (Dippold Péter, az intézet vezetője más elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni a workshopon.)

Pálvölgyi Mihály a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola Könyvtár- és Információtudományi Tanszékének az 1994 és 1997 közötti időszakban több egyetemmel karöltve lebonyolított tantervfejlesztéseiről szólt. Ezek fő jellemzője a modularitás. Bevezettek például egy ún. átállító általános modult, egy 400 órás kommunikációs modult, és nem csak orientációs modulok indítását, de információs brókerképzést is terveznek. A tízfős tanszéken sokrétű kutatások zajlanak. Negyvenötven hallgatóval indul egy-egy évfolyam, s kb. harmincan végznek. Ebben az évben éppen négyszeres a túljelentkezés. Gondjaik közül a számítógépes

hátter megteremtését említette *Pálvölgyi Mihály*.

A Debreceni Egyetem képviselőjében *Bényei Miklós* arról beszélt, hogy tapasztalataik szerint a tanszéken 1994-ben bevezetett kreditrendszer rontja a hallgatói fegyelmet. Fontosnak tartják a speciális kollégiumok tartalmas kitöltését, a törvényalkotás megismertetését és a könyvtári gyakorlatot. Szólt a doktorképzésről is: a tanszéken hat-hét doktorandusz van. Fontosnak tartják a szakmai tanácskozásokat és a szakmai akkreditáció fejlesztését, ez utóbbról azonban gyakorta nem szakemberek döntenek. Jó volna közelíteni az angolszász gyakorlathoz – állapította meg.

Az ELTE könyvtári tanszékének vezetője, *Sebestyén György* örömmel jelezte, hogy a nyár folyamán könyv jelenik meg, amely 1949-től dolgozza fel a tanszék történetét. A kreditrendszer védelmében elmondta: tapasztalata szerint az egyetemek több elméleti és tudományos ismeretet adnak. Az ELTE-n harmadik éve folyik PhD-képzés, jelenleg harmincötven vesznek részt benne. Hangsúlyozta: fontos volna, hogy könyvtárosok is szerezzenek akadémikus fokozatot. *Sebestyén György* nagyra értékeli a főiskolai képzést, gyakorlatias, szolgáltató szakmaiságra neveli a hallgatókat, nem kutatási feladatok végzésére. (Ezzel szemben alapkövetelménynek tekinti, hogy a tanszék oktatógárdájának tagjai rendelkezzenek tudományos fokozatokkal!) Saját képzésük gondjainak sorából a könyvtári szoftverek nehéz beszerezhetőségét emelte ki: a legkorszerűbb szoftverek megvásárlásához 2–3 mil-

lió forintra lenne szükség, de ezt nem tudják előteremteni. Kissé provokatív kérdésként vetette fel, döntést sürgetve ebben: minek neveztessek a könyvtáros. Követve a mai divatirányzatokat, a szakma iránti érdeklődést növelné, ha inkább könyvtár-informatikusnak vagy információs brókernek hívnák, de mi lesz az identitásunkkal? Számítógépet, informatikát sok más szakma használ, mégsem jelenik ez meg az elnevezésben. Elkötelezett könyvtárosokat kell tanítani, s vállalnunk kell, hogy könyvtárosok vagyunk – vallott hozzászólása végén.

Ládi László az ELTE tanárképző főiskolája könyvtári tanszékének egy talán speciális gondjáról szólt. Kis létszámú évfolyamaik vannak, tíz-tizennégyen férnek be a finanszírozott helyekre, és ennél kisebb létszámú csoportok alakulnak ki, ami veszélyezteti az egységes képzést. Nagy dilemma, hogy minőségi vagy tömegképzésre törekedjenek-e. Ha az előbbit választják, bezárhatják a tanszéket, a második lehetőséget választva megpróbálják legalább közepes szintre „felhozni” a hallgatókat. A könyvtárosképzés finanszírozásával is gond van. „Fejkvótája” a felét sem éri el az informatikusénak (240/540 ezer Ft/fő), ami akár onnan is eredeztethető, hogy a politikusok csak az informatikát preferálják, a Széchenyi-terv például nem is említi a könyvtárt... Fontos lenne, mondta, hogy a felsőoktatásban részt vevők mindegyike kapjon valamilyen könyvtári-informatikai alapismeretet.

Tóvári Judit az egri tanárképző főiskolán 1994 óta folyó levelező képzés és a két éve

indult nappali tagozatos oktatás jó tapasztalatairól számolt be. Mindenekelőtt arról, hogy 24 fős a tanszék személyzete (!), és valószínűleg páratlan infrastruktúrával rendelkeznek. Minden oktatónak asztali és hordozható számítógépe van, bőségesen felszerelt számítógépes és multimédialaborjaikat a tanterv jól kiaknázza: bevételt termelő képzéseket is szerveznek. A hallgatók speciális kollégium keretében háromféle felsőfokú, OKJ-s képzettség közül választhatnak, vagy plusz egy szakot vehetnek fel. Új terület a távoktatás, amelynek négy évre szóló programcsomagját hatékony szakmai összefogással állították össze. A könyvtáros szak elismertségnek örvend a főiskolán, amelynek vezetői közül többen erről a tanszékről kerültek ki. Hangsúlyozta: egy-egy oktatót tárgy tekintélyét az is alakítja, hány tudományos képesítésű oktató tanítja. E felfogásnak is tulajdonítható, hogy jelenleg heten vesznek részt PhD-képzésben a tanszékről.

A kaposvári főiskolán 1993-tól van könyvtárosképzés, az évfolyamok kezdőlétszáma 35, a végzettké általában 16 körüli. A nappali évfolyamokon mintegy harmincan tanulnak jelenleg, ennél magasabb a létszám a levelező tagozaton. Három főállású és 12 külső oktató dolgozik a tanszéken, az utóbbiak között a szakma ismert és elismert képviselői. Összegyűjtik és átveszik más képzőhelyek jó tapasztalatait – mondta *Sonnevend Péter*, aki egy számadattal is szolgált. A magyar könyvtárügyben kb. hétezeren dolgoznak főállásban, a munkában állók két ezreléke. A rájuk jutó ráfordítás azonban

csak egy ezrelék. A miénknél fejlettebb országokban ez az arány éppen fordított, vagyis a társadalmi elfogadottságunkon van mit javítani! Az utóbbi érdekében (is) ők kutatási tevékenységüket erősítik, oktatási segédletet készítenek, az oktatói utánpótlás kineveléséhez felsőfokú szaktanfolyamok szervezését tartják szükségesnek.

A debreceni református főiskola háttérbe szorult könyvtár tanszékéről *Goda Éva* beszélt. 1963 óta folyik itt képzés. 1995-ben vált négyévéssé a tanítóképzés, ebben három félévet, 425 órát tölt ki az informatika, amelynek keretében integrált könyvtári rendszerekkel, adatbázisokkal is megismerkednek a hallgatók, a speciális kollégiumon pedig az iskolai és gyerekkönyvtári munkával foglalkoznak. A tanítókönyvtár szakot végzettké általában iskolai könyvtárosok lesznek, illetve ők tanítják az iskolában a könyvtári ismereteket a gyerekeknek. Van a tanszéknek egy 120 órás, a pedagógusképzésben akkreditált tanfolyama, ahol a könyvtárhasználat a fő téma, de ez természetesen az itteni alapképzésnek is fontos eleme. A hallgatói csoportok kicsik, tíz-tizenöt tagúak, s a lemorzsolódás is visszafogott: egy-két fő. A tanszék korszerű számítógépes parkra támaszkodhat.

A nyíregyházi főiskolán – a jogelődjével együtt – 25 éves képzési tapasztalatra támaszkodhatnak. A kétszakos képzésben jelenleg 350-en vesznek részt, az informatikus szakirány a vonzóbb, a hagyományos könyvtárosi nem annyira. Az 1250 órás képzésben fontos

szerepet kap a szakmai gyakorlat, ám gondokkal küzdenek a számítógépes képzésben, gépparkjuk elavult, megoldhatatlannak látszik a tanári demonstrálás gépesítése. Négy fő- és két félállású oktatóval dolgoznak, külső óraadók meghívására anyagiak híján nincs lehetőségük – így vázolta a tanszék helyzetét *Szabatinné Szabolcsi Ágnes*

Barátné Hajdu Ágnes a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Könyvtártudományi Tanszék vezetőjeként arról ejtett szót, hogy az egységes tanulmányi rendszer érdekében újra átdolgozzák tantervüket, s a nem könyvtárszakosok tananyagába is becsempészik a használóképzést, míg a könyvtárszakosok 21 (!) speciális kollégiumi téma közül csemegézhetnek. A tanszék létszáma négy fő, magas a külső óraadók száma, s ez számos vonzattal jár (szervezési, minőségbiztosítási feladatok, s nem utolsó helyen: finanszírozási feltételek). Külön is hangsúlyozta: a könyvtárosképzést a nem eszközigenyesek közé sorolták, nőttek az elvonások, s ennek hatására a gyakorlatvezetés, tanulmányi kirándulás finanszírozása megoldhatatlan lett, s ez mondható el a felsőfokú szakirányú továbbképzésről is, amit pedig az 1/2000-es rendelet előír. Bevételeiket a levelezőképzésből remélik.

A tanszéki bemutatkozások sorát *Bakonyi Géza*, a Szegedi Tudományegyetem Könyvtári Informatikus Képzés vezetője zárta. Náluk 2000-ig négyéves volt a képzés, attól kezdve öt-éves. Az első három év általános képzése után a szakosodás

következik informatikai, illetve régi könyves ismeretekkel. A hároméves képzés súlypontjai: az emberi tényező fejlesztése, a pozitív éntudat alakítása, az interperszonális kapcsolatok, szituációk kezelése, marketing, reklám, menedzsment, minőségbiztosítás, de a majdani felhasználók képzésére is felkészítik a hallgatókat. A tanszék szerény stábbal dolgozik, főként külsősök oktatnak, az egyetemi könyvtárból például heten. Jobb kommunikációra van szükség a tanszékek között és a minisztériummal is – hangsúlyozta *Bakonyi Géza*, majd a költségvetési gondok között említette, hogy a jó szakmai gyakorlatot nem tudják megfizetni, pedig a képzés és a gyakorlat között sokkal előbb kapcsolatra volna szükség. Anomáliaként említette, hogy a levelezőképzés tartja el a teljes képzést, a normatív támogatás szinte semmire sem elég. A rossz anyagi helyzetű hallgatókat semmivel sem tudják segíteni. Javítani kellene a képzőhelyek közti kapcsolatokat is, például vizsgabizottsági tagok „cseréjével”, s legalább ennyire fontosak a képzőhelyek külföldi szakmai kapcsolatai.

A déli szünetet követően *Skaliczki Judit* azt járta körül előadásában, hogy a könyvtáros szakma változásai miként épültek be a tanszékek munkájába. A bemutatkozásokban felvetett gondok közül a kreditrendszerrel és a finanszírozással kapcsolatos problémákat a NKÖM nem tudja orvosolni, mondta, de a továbbképzéssel foglalkozó 1/2000-es rendelet megvalósítására képes hatni, és mint ígérte, a szakma képviselőivel karöltve át is fogják dolgozni a továbbképzési feltétel-

rendszert. A továbbiakban a könyvtárügy törvényi irányításában megnyilvánuló minőségi szemléletről, a társadalmi elvárásról s a nem célként, hanem sokkal inkább eszközként minősíthető technológiai fejlődésről, a hazai könyvtárügy stratégiai tervéről (jövőképéről, küldetéséről), a finanszírozási forrásokról és a fejleszhető kulcsterületekről, illetve az elvégzendő feladatokról beszélt a könyvtári osztály vezetője. Hosszasan taglalta a minisztériumnak az e kérdésekben megnyilvánuló felelősségét és a törvényi háttér megteremtésének fontosságát, végezetül a könyvtári (ODR, telematikai, dokumentum-beszerzési, állományvédelmi) projektekről, a tartalomszolgáltatásról és a közös használatú adatbázisok használati licencéről szólt. Egy fontos terv: 2005-ig minden városi és nagyközségi könyvtár csatlakozni fog az országos számítógépes hálózathoz.

Téglási Ágnes, az Oktatási Minisztérium könyvtárügyi főtanácsosa bejelentette, hogy a bölcsészképzésről szóló kormányrendelet szerint a könyvtáros *szak és végzettség* informatikus könyvtáros lesz. (*Az azóta megjelent rendelet száma: 129/2001. /VII. 13/. Korm. rend. – A szerk.*)

Bár nem is minden képzőhely mutatkozott be (a bajai főiskola nem képviseltette magát, a Szent István Egyetem Főiskolai Karát képviselő *Harmat Mária* pedig nem tudta kivárni, míg az előadások sora az 'sz' betűhöz érkezik, s el kellett távoznia), mégsem sikerült teljesíteni a meghívóban rögzített programot. Nem maradt idő *Kenyeri Katalin* előadására.

Zárszavában Bartos Éva javasolta egy elektronikus levelezőlista indítását, amely a tizenkét képzőhely közötti azonnali információcserét szolgálhatná, és felvetette, hogy a szűkre szabott idejű beszélgetést a nyíregyházi vándorgyűlésen lehetne párbeszéddé szélesíteni. Jelezte, a Könyvtári Intézet „poszter-előadással” szerepel a rendezvényen.

A workshop résztvevői visszaigazolták: helyes volt a Könyvtári Intézet kezdeményezése, szükség van hasonló találkozásokra, egymás munkájának, elképzeléseinek, netán gondjainak megismerésére. Annál is inkább, hogy ezek a képzések olykor kiegészítik egymást, esetleg egymásra kell, hogy épüljenek, vagy ha a továbbképzésre gondolunk, fontos tudni, milyen alapképzést bővít, egészít ki további speciális, elmélyültebb ismerettel.

Hagyomány teremtődött – ezzel a kifejezésre is juttatott reménnyel zárult a minden résztvevő elégedettségét kivívó rendezvény. (F. L.)

A könyvtáros-asszisztens-képzés szervezőinek és oktatóinak országos tapasztalatcseréje az OSZK-ban

2001. június 5-én a könyvtáros-asszisztens-képzés szervezőit és oktatóit hívta országos tapasztalatcserére a Könyvtári Intézet oktatási osztálya. Az összejövetelre a képzőhelyek (tíz megyei könyvtár és a FSZEK, az

OSZK, az OMIKK, az Eszterházy Károly Főiskola, valamint a Dialóg Informatikai Iskola) munkatársain kívül az IKSZ-MKE oktatási-képzési munkabizottsága tagjai is hivatalosak voltak.

A vendégeket elsőként *Dippold Péter*, a Könyvtári Intézet igazgatója üdvözölte, s röviden vázolta az újjászerveződött intézet terveit, elképzeléseit, koncepcióját.

Ezután a tapasztalatcsere szükségességét és időszerűségét indokolta *Bartos Éva* az oktatási osztály részéről. 1995-től kezdve, a könyvtárosasszisztens-képzés legutóbbi jogi szabályozása, vizsgakövetelményeinek meghatározása óta, az egyes képzőhelyek – néhány kivételtől eltekintve – szinte semmit sem tudnak egymás működéséről, tevékenységéről. Ugyanakkor ez a képzési forma, minden szabályozottsága ellenére is, az évek során sok problémát hozott a felszínre.

A középfokú szakképzés változatos múltjának, a tananyag egységesítésére irányuló folyamatos törekvéseknek az áttekintése után a jelenlegi helyzet értékelésére Bartos Éva a képzőhelyektől kapott előzetes információkból emelt ki jellegzetes eltéréseket. A képzés megszervezése, kereteinek meghatározása tekintetében ugyanis igen széles skálán mozognak a megoldások.

Néhány példa: maga a képzési időtartam négy hónap és egy év között mozog, a teljes óraszám kétszáztól ötszázig, a képzés volumene tíztől harmincöt föig változik. Még ennél is változatosabbak a tantárgyak, az ismeretkörök, melyeket a vizsgakövetelmények

„visszafordításából” alakítottak ki a képzőhelyek: a könyvtár-tan témacsoport például 12 és 33 óra között, a dokumentumismeret 10 és 28 óra között, a dokumentumleírás 18 és 50 óra között, az osztályozási ismeretek 6 és 35 óra között, az olvasószolgálati ismeretek 15 és 32 óraszám között mozog.

Tartalmi eltérések is akadnak: van, ahol külön könyvtártörténeti ismereteket is tanítanak, van, ahol tájékoztatást is (noha nincs a követelményekben), van, ahol kötetzeti és levelezési vagy éppen munkaerőpiaci stb. ismereteket is beiktattak a programba, s igen változatos a kép a számítástechnikai felkészítés tartalmát és óraszámát illetően is.

Tehát azt lehetett már kiindulásként megfogalmazni, hogy a könyvtárosasszisztens szakképzés, mivel jelenleg az egyetlen iskolarendszeren kívüli alapképzési forma, általában nem arra készít fel, amiről a rendelet szól, hanem mindenre, amire szükség lehet a könyvtárban („fölfelé” is, „lefelé” is).

A képzőhelyeken igyekeznek mindent „belegyömöszölni”, hogy a végzettek lehetőleg mindenféle könyvtári munka elvégzésére alkalmasak legyenek. Mivel a képzésnek nincs központi, egységes tematikája, ezt minden képzőhely két évente maga alkotja meg, s a szakértői véleménnyel felszerelt képzési terveket a területileg illetékes munkaügyi központok engedélyezik.

Az általános helyzetkép felvázolása után a képzőhelyek képviselői mondták el eredményeiket, nehézségeiket: *Kiss Katalin* (FSZEK, Budapest), *Bajusz Jánosné* (Somogyi-